# פסח'דיקע געזאנגען

פון מ. קיפניס

יעדעס פאלק באזינגט זיינע יומים-טובים.

און מיר אידן, — אפשר שטארקער נאך פון אלע אנדערע.

מיר באזינגען אונזערע שבתים און ימים טובים ניט, חלילה, שיכור'ערהייט, אין גאס אויף פרייע פארוויילונגס-פלעצער אונטער'ן הימל. מיר באזינגען אונזערע יומים-טובים אין שול, ביים דאווענען און אין דער היים ביי דער סעודה.

דעריבער זיינען אונזערע יומים טובים דורכגעדרונגען מיט אינגאנצן מיט א ריין רעליגיעזן געפיל, און אפילו די זמירות, וואס מיר זינגען ביי די שבת'דיקע און יום טוב'דיקע סעודות, טראגן אויך א רעליגיעזן כאראקטער. און מעגן די זינגער זיין אין א שטארק בגלופין'דיקער שטימונג, גייען די זמירות דאמאלסט גאר אין שנעלער פארם, וועלכע רייסט און הויבט אפט צו א ריקודל, אבער רייסט מיט מיט זיך עקסטאז.

אלע יומים-טובים ווערן ביי אונז זייער פיל באזונגען.

שטארקער פון אלע יומים טובים באזינגען מיר אבער אונזער זמן חרותנו.

און דאס איז צו פארדאנקען דעם סדר פראווען און דער הגדה.

אלע אנדערע יומים טובים. אונזערע האבן צו די סעודות ווייניג זמירות צו זאגן, זינגען מיר ביים עסן ווייניקער, שבת האט מער זמירות — זינגען מיר מער, און פסח האבן מיר א גאנצע הגדה מיט אזויפיל פזמונים, זינגען מיר טאקע מער ווי אלע אנדערע יומים טובים.

ביים פאלק הייסט דאס: "מען זאגט די הגדה". דאס איז אבער ניט קיין געווייינלאך זאגאכץ, די ארט פון זאגן די הגדה פון "עבדים היינו" ביז נאך די "חד-גדיא'ס" איז דאך איין שטיק געזאנג אין ברייטן רעטשיטאטיוו-פארנעם און איז מעלאדעקלאמאטעריש.

פריי און ניט געבונדן אין איין נוסח זאגן די אידן די הגדה אין דער גאנצער גרויסער וועלט.

מיט אן אנדער נוסח זאגט מען למשל די הגדה אין וואלין און מיט אן אנדער נוסח אין ליטע: מיט אן אנדער נוסח זאגט די הגדה א פוילישער איד און מיט גאר אן אנדער נוסח זאגט די הגדה אן ארטאדאקסישער איד אין דייטשלאנד און אזוי ווייטער. אידישן ישוב, זאגן אויך זעלבן גרויסן אידישן ישוב, זאגן אויך ניט אלע די הגדה אויף איין שטייגער. עס הערשט דערביי א פרייהייט פון אויסטייטשן, אייניקע זאגן די הגדה מיט א נוסח פון א תפילה, אנדערע זאגן די הגדה מיט א נוסח פון ימים-נוראים'דיקער קריאת התורה, אייניקע זאגן די הגדה מיט שטורעם און דראנג גאון אנדערע דערציילן געמיטלאך א מעשה. אבער איבער אלע נוסחאות שוועבט עפעס א קאלאריט וואס האט א ספעציפיש באלאדענארטיקן פסח'דיקן טעם.

עס שמעקט מיט פסח'דיקעס . . .

און אויב די גאנצע הגדה ווערט אומעטום געזאגט אין אן דערציילערישן טאן, פארמאגט זי אבער אויך פזמונים, וואס ווערן בכל תפוצות ישראל ספעציעל געזונגען מיט דעם גאנצן קנאל.

"אדיר במלוכה", "אדיר הוא", "והוא שעמדה", חסל סידור פסח", אחד מי יודע" און "חד גדיא".

הונדערטער נגונים האט דאס פאלק צו זיי געשאפן און אייניקע נגונים זיינען אזוי פארשפרייט און פאפולער געווארן ביים פאלק, און זיי ווערן שוין פאררעכנט פאר סקארבאווע זמירות. אויף "אדיר במלוכה" אליין גייען ארום אין פאלק נגונים, וואס מען זינגט זיי אין פוילן, אוקראינע, און אויך אין רומעניע. ניגונים וואס טראגן שוין אויף זיך אן עלטער פון הונדערטער יארן און וואס גייען איבער פון דור צו דור מיט אלע תנועות און איינארטיקע ניואנסן. דער "אדיר במלוכה" איז דאס פאפולערסטע זמר'ל פון דער הגדה.

אבער זייער פיל נגונים בלאנדזשען ארום אין פאלק אויך צו די איבעריקע פזמונים, נגונים וואס די עפאכע פון חסידיזם האט געשאפן, מתנגדישע נגונים. אין אוקראינע זיינען שטארק פארשפרייט און פאפולער די פסח'דיקע נגונים פון ר' אהרן קארלינער, וועלכער האט זיך גערעכנט פאר א גרויסן מנגן און שעפער פון עקסטאזפולע חסידישע נגונים צו זמירות. עס קורסירן אבער ביים פאלק אזויפיל פייערדיקע נגונים צו די פזמונים פון דער הגדה, און אויך פארשיידענע נגונים צו "אחד מי ידוע" און צו אנדערע הגדה זמירות, וואס קומען פון די אידישע ישובים אין גאליציע, רומעניע, און וואס האבן אויך זייער באזונדער כאראקטער פסחדיקן ריח און ספעציפישן הגדה-קאלאריט.

ביי מיר אליין געפינט זיך א זאמלונג פון פסח'דיקע זמירות און הגדה-ניגונים, וואס אפצודרוקן זיי וואלטן זיי געדארפט פארנעמען א גאנצן פנקס. און געוויס געפינט זיך נאך א גרעסער צאל הגדה נגונים ביי אנדערע זאמלער, און אין דעם אידישן עטנאגראפישן אינסטיטוט אין ווילנע, און דאס איז א רייכער מאטעריאל, פיל אייגנארטיקעס, טענער פיל טרערן, האפענונגען און פרייד, מיט וועלכע די שאפער פון דער מאדערנער אידישער מוזיק וועלן זיך פיל מוזן באנוצן.

אונזער פסח איז אבער רייך אויך מיט לידער און געזאנגען, וואס דאס פאלק האט געשאפן אין פארשיידענע שפראכן, וואס האבן שוין א ריין פאלקלאריסטישן ווערט, און בעת ביי א גלעזל משקה, זינגט מען זיי פסח אין די אידישע הייזער ניט מיט ווייניקער התלהבות, ווי מען זינגט די זמירות ביים סדר פראווען.

דאס זיינען דאס ארוב לידער פון דער הגדה, דער זעלבער "אדיר במלוכה", "חד גדיא" און "אחד מי ידוע", נאר אין אן אנדער שפראך. די דאזיקע לידער און זייערע מעלאדיעס זיינען העכסט אינטערעסאנט אין זייער פרימיטיוון פאלקלאריסטישן כאראקטער. און דער איינדרוק איז, אז זיי זיינען געשאפן געווארן פון דעם אלטן אמאליקן ישובה'ניק פון אוקראיניש, רוסישן און פוילישן דארף, וועלכער האט זיך געשפירט היימישער, זינגענדיק די זמירות, אויב ניט ביים סדר, איז אזוי יום טוב, אין דער שפראך וואס ער האט בעסער פארשטאנען.

דאס רוב פסח'דיקע לידער אויף פרעמדע שפראכן האט דאס פאלק געשאפן אויף "אחד מי יודע", אלענפאלס אין מיין זאמלונג פון אזעלכע לידער פארנעמט דער "אחד מי יודע" די גרעסטע צאל לידער. און אויפגעפאסט זיינען די לידער אין דער פארם פון רעפליק. איינער פרעגט דעם אנדערן, און דער אלטער טאן שאפט דעם איינדרוק און שאפט די אילוזיע ווי צוויי אלטיטשקע מיט לאנגע בערדלאך און פון וויין רויטע אויגן, פרעגן אזוי הכנה'דיק און פרום איינער דעם צווייטן:

"פאוויעדז מי מאי קאכאני,
"צא טא אחד זנאטשיט ?
ענטפערט אים דער צווייטער:
"אחד זנאטשי,
"ניע אינאטשיי
"יעדן פאן בוג,
"צא נא ניעביע,
"צא קרולויע
"נאד נאמי.

פרעגט שוין דער צווייטער דעם ערשטען:

"פאוויעדז מי מאי קאכאני
"צא טא שניים זנאטשי ?

ווייזט אים דער ערשטער, אז ער ווייסט אויך און ענטפערט אים אין זעלבער אלט-פוילישער מעלאדיע, אבער מיט א אידישן קאלאריט און ברייטהארציקייט:

"שניים זנאטשי,
"ניע אינאטשיי,
"דוויע טאבליטשקי מאזשעזשאווע.
"יעדן פאן בוג,
"צא קודלויע,
"צא פאנויע,
"נאד נאמי.

און אזוי ווייטער ביז'ן סוף. די מעלאדיע צום דעם ליד איז זייער אלט און כאראקטעריסטיש, אבער דאס אריגינעלסטע פון דער מעלאדיע איז דער סוף: "נאד נאמי", וואו דער ניגון ווערט אזוי הכנה'דיק אוועקגעשטעלט, אז מען זעט בחוש און מען שפירט גאט'ס "פאנאוואניע" איבער דער גאנצער וועלט.

א גאר ברייטערן כאראקטער טראגט דער זעלבער "אחד מי יודע" אויף רוסיש. פריער זינגען אלע צוזאמען מיט אן עכט רוסישער ברייטקייט:

"אך, כאראשאיא סלוזשבא נאשא,
יעווריעסקאיא קאמאנדא ק'סינאיו.

און באלד כאפט איינער אונטער:

"אך טי יעוורעי !
"אך טי יעוורעי !
"טשטא די וויבראני ?
"טשטא די וויבראני ?
"סקאזשי טי מניע,
"סקאזשי טי מניע,
"טשטא טא זנאטשיט אדין ?

ענטפערט אים דער צווייטער אויך מיט דעם רוסישן ברייטן טאן, אבער מיט אידישער נשמה און הארץ:

"אדין זנאטשיט באג . . .

— און אזוי ווייטער: אך, כאראשאיא סלוזשבא נאשא א. א. וו.

"—טשטא זנאטשיט דווא ?
"— דווא זנאטשיט טאבלוטשקי !
"— טשטא זנאטשיט טרי ?
"— טרי זנאטשיט טאטושקי!
"—טשטא זנטישט טשעטירי ?
"— טשעטירי זנאטשיט מאמושקי.
"—טשטא זנאטשיט פיאט ?
"— יאט זנאטשיט ביבליושקי.

און אזוי כסדר ביז דעם סוף.

זייער הארציקע לידער אויף פסח'דיקע הגדה-זמירות פארמאגן מיר אויך אין אונזער מאמע-לשון, אין אידיש.

ווער קאן ניט דעם "חד גדיא" וואס ווערט אויך פיל געזונגען אין די שולן.

"א מעשה מיט א ציגעלע,
"הערט אוים מיט א ניגון,
"א מוסר פאר די עלטערע;
"פאר די קינדער פארגעניגן,
"חד גדיא, חד גדיא.

איך וויל אבער ברייגנען איין ליד ווידער אויף "אחד מי יודע", וואס באזיצט א פרעכטיקן ריטם און א הערלאכע ריין אידישע מעלאדיע, א פערל אין אידישן פאלקס-אוצר.

"מה אומר ומה אספר
"אוי-וויי, ראמטי-די-ראם !
"ווער קאן ריידן און ווער קאן זאגן,
"וואס איינס באדייט, וואס איינס באדייט ?
"— איינער איז גאט און גאט איז איינער.
"און ווייטער קיינער !

און נאך אמאל די פראגע:

"מה אומר ומה אספר.
"אוי וויי, ראטי-טי-דיראם.
"ווער קאן ריידן און ווער קאן זאגן,
"וואס צוויי באדייט ?
"צוויי זיינען די לוחות א. א. וו.

דאס איז איינע פון די פרעכטיקסטע פאלקס לידער מיט אן אריגינעלן פאלקס כאראקטער און מיט א ברייט-פארצווייגטער מעלאדיע, וואס זינגט זיך אזוי געשמאק און מחיה'דיק.

דער "אחד מי יודע" פון דער הגדה איז ביים פאלק אויסגענוצט געווארן אויך אלס א טעמע צו כאראקטעריסטישע זשאנר-לידער.

אט איז פאפולער ביים פאלק דאס דאזיקע ליד:

"אחד מי יודע ?
"אחד מי יודע ?
"איינס איז קודשא ברוך הוא,
"וואס איז מזווג זיוגים,
"בכל המקום שהוא.
"ברוך המקום ברוך הוא.

דא קומט א גראטעסק צושפיל מיט א לידל, וואס זינגט זיך:

"שנים מי יודע ?
"שנים אני יודע.
"צוויי זיינען חתן וכלה,
'וואס די חתונה האט געקאסט,
זאל אונז גאט זיין ממלא.
"איינס איז קודשא בריך הוא א. א. וו.

דאס איז א גרויסע חתונה ליד פון א גאר אלטער דאטע. דער צושפיל "יעוועוועוועוועוועוו", וואס מען דארף זינגען ווי אן אלטער אן ציין, מאכט דאס גאנצע בילד העכסט כאראקטעריסטיש.

דאס פאלק האט אבער אויסגענוצט דעם "אחד מי יודע" און פארארבעט אויף פריילאכע הומאריסטישע לידער.

אט האבן מיר אזא פאלקס ליד אין א זייער ליכטיקן טעמפ:

"אחד מי יודע ?
"אחד אני יודע !
"איינס איז א אידענע,
"נישט זי לעבט,
"נישט זי שוועבט,
"נישט אויפ'ן הימל
"נישט אויף דער ערד.
"שנים מי יודע?
"שנים אני יודע !
"צוויי עקן אין א שטעקן.
"איינס איז א אידענע א. א. וו.
"שלשה מי יודע ?
"שלשה אני יודע !
"דריי שפיצן אין א קרעפל,
"צוויי עקן אין א שטעקן,
"איינס איז א אידענע א. א. וו.
"ארבע מי יודע ?
"ארבע אני יודע !
"פיר פיסלאך אין א טיש,
"דריי עקן אין א קרעפל,
"צוויי עקן אין א שטעקן
"איינס איז א אידענע א. א. וו.
"חמשה מי יודע ?
חמשה אני יודע !
"פינף פינגער אין א כאפ
"פיר פיסלאך אין א טיש, א. א. וו.
"ששה מי יודע ?
"ששה אני יודע !
"זעקס גראשן מקוה-געלט א. א. וו.
"שבעה מי יודע שבעה אני יודע !
'זיבן וואכן נאך א קימפעט א. א. וו.
"שמונה מי יודע ?
"אין אכטן טאג באשניידן א. א. וו.
"תשעה מי יודע ?
"ניין חדשים טראגן זיי.
"עשרה מי יודע ?
"אויף צען כפרות טויגן זיי (די ווייבער)
"אחד עשר מי יודע ?
"עלף מאל אין טאג עסן זיי. . . .
"שנים עשר מי יודע ?
"צוועלף מאל אין טאג שלאגן זיי.
שלשה עשר מי יודע ?
"דרייצן מאל אין טאג שעלטן זיי....

אט אזוי זיינען די פזמונים און זמירות אין דער הגדה פארשיידנארטיק אויסגענוצט געווארן פונ'ם פאלק. ביים סדר זינגט מען זיי מיט רעליגיעזן עקסטאז און אזוי אונטער א גלעזעלע בראנפען אדער ווין דערלויבט מען זיך צו זינגען דעם "אחד מי יודע" אויף אידיש פויליש און רוסיש און אוקראיניש און ווי שטענדיק קלאפט מען אויך קאפיטאל אויף דער אידענע . . .

איין עלעמענט פעלט אין די פסח'דיקע לידער און פאראדיעס, וואס דאס פאלק האט געשאפן — דאס איז דער ראמאנטישער עלעמענט, וואס ביי די אומות העולם פארנעמט ער אין זייערע ימים טובים דעם אנגעזעענסטן פלאץ.

און דאס זיינען מיר יוצא מיט אונזערע "שיר השירים, וואס מיר זאגן פסח נאך דעם סדר און אין שוהל לכל הדעות.

(איבערגעדרוקט פון ווארשעווער צייטונג, — "היינט").


# די מאניטאבא קאלד סטארעדזש קא. לימיטעד

דריקט אוים איר הארציקסטע באגריסונג צו אלע אירע פאטראנייזערס פאר א
**א פריילאכן פסח**

קאפאסיטעט 2,000,000 קוביק פוס אדער 35,000 טאן

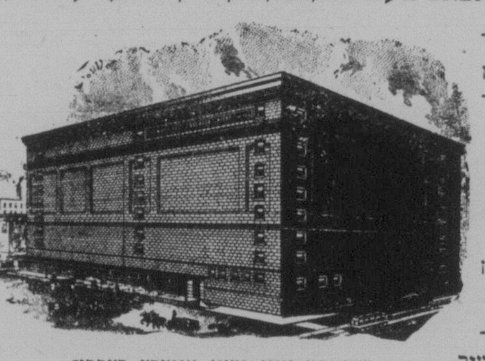

ספעציאליזירן זיך אין פרוכטן (פרישע און געטריקנטע). וועדזשעטייבלס, פוטער, אייער פליישן א. א. וו. כמעט אלצדינג וואס קאן פארניכטעט ווערן

ספעציאליזירן זיך אין פארפרירונג (מיט נייעם ספעציעלן שנעלן פראצעס) און "סטארינג" פון פיש. כמעט אלצדינג וואס קאן פארניכטעט ווערן.

אין ביזנעס פאר אייער באקוועמלאכקייט — שרייבט אונז וועגן אייערע רעפרידזשירייטינג פראבלעמען — נידעריקע רייטס נידעריקע אינשורענס

THE MANITOBA COLD STORAGE CO. LIMITED

G. W. SHANTZ, Sec.-Treas. and Manager

TELEPHONES 21 860 / 21 868 / 21 869 — Office and Warehouse: Higgins Ave. Meade St. and Argyle St. — EST. 1903 WINNIPEG, MAN.



# די קאלינסקי און פעלי קא.

לימיטעד

ווינשן אלע זייערע פריינט א כשר'ן און פריילאכן פסח

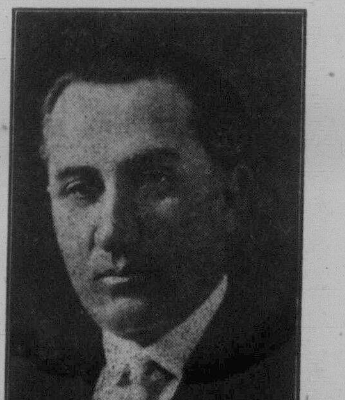

און די וואס

# האנדלען מיט קעטל

ווילן מיר דערמאנען אז מיר באטן אן אונזערע דינסטן מיט דער

**פארזיכערונג**

אז זיי קאנען דערווארטן פון אונז די בעסטע און פארטרויענסווערטע רעזולטאטן

THE KALENSKY & PELLY CO. LTD.

Live Stock Commission Agents

ST. BONIFACE — MANITOBA

PHONE 83 680



מיר באנוצן זיך מיט דער געלעגנהייט צו ווינשן אלע אונזערע אידישע פריינט און קאסטאמערס

# א פריילאכן פסח

מיר זיינען שטענדיק גרייט צו געבן איך פערפעקטע

**לאונדרי און דריי קלינינג באדינונג**

טעלעפאנירט 26 361

און אונזער דרייווער וועט צו איך באלד קומען

MODERN LAUNDRY



# די טראדיציע פון א פאלק

איינגעקריצט אין די זכרונות פאר איבער דרייסיק יארהונדערט, וועט געפייערט ווערן פונם אידישן פאלק איבער דער גאנצער וועלט אין דעם

# יום טוב פסח

# די קענעדיען קרעדיט מענס טראסט אסאסיאיישן לימיטעד

נוצט אוים דעם פלאץ צו באגריסן א ווירדיקע טראדיציע פון היסטארישן ווערט און אנהאלטנדיק אונזערע אייגענע טראדיציעס פון באדינונג און הויכע אידעאלן אין ביזנעס און די עטיק אין ביזנעס. טוען מיר העפלאכסט איינלאדן די קאאפעראציע פון די אידישע ביזנעס לייט.

**אונזערע טרייד קלירינג רעפארטן שפארן איך געלט**

הויפט אפיס:

456 Main Street :: Winnipeg

W. B. PATERSON

Manager Manitoba Division

BRANCH OFFICES AT:

HALIFAX, ST. JOHN, MONTREAL, TORONTO, OTTAWA, WINNIPEG, REGINA, SASKATOON, CALGARY, EDMONTON, VANCOUVER